

αυτοβιογραφία

Το χρονικό μιας πνευμονίας

Ενα άγνωστο αφήγημα του **Ζήσιμου Λορεντζάτου** κυκλοφορεί για πρώτη φορά στη σειρά «Αρχαιοθήκη» του **MIET**

ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΚΟΥΖΕΛΗ

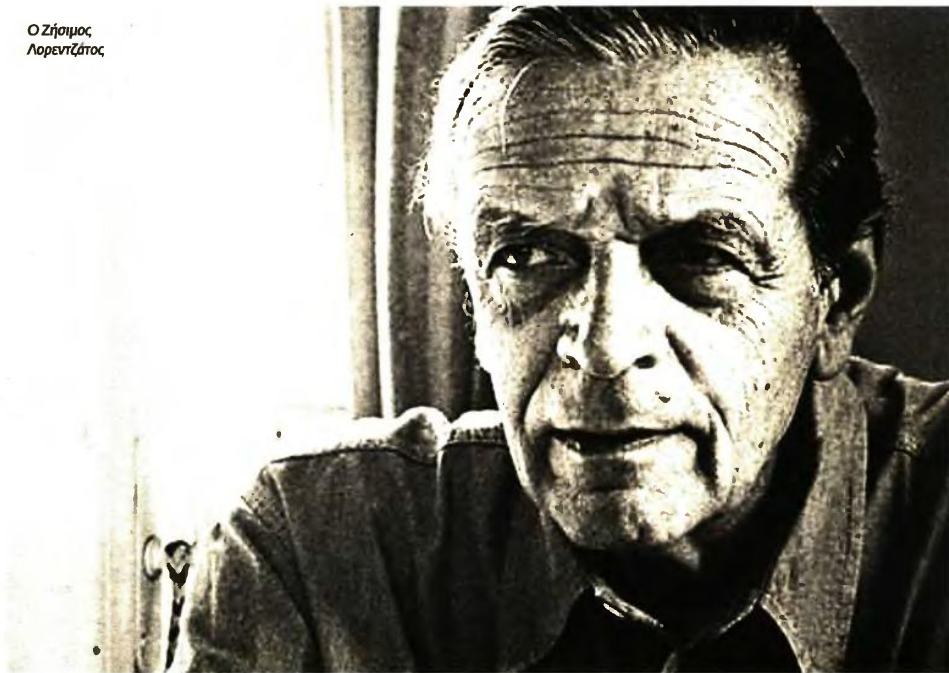
Ενας άνθρωπος ξεκαλοκαίριάζει στο νησί του, κολυμπάει με τις ώρες στη θάλασσα, λιάζεται σε μεγάλες αμμουδιές, σκαρφαλώνει βράχια και ανηφορίζει πλαγιές γεμάτες πεύκα, σκίνα, συκιές, πικροδάφνες και δενδρολίβανο από το πρωί ώσπου να βασιλέψει ο ήλιος. Είναι εξήντα έξι χρονών και κατάγερτος και ακολουθεί το ίδιο δρομολόγιο από το ξενοδοχείο του στη μικρή πολιτεία ως τη θάλασσα και πάλι πίσω κάθε μέρα. Μέσα στην καλοκαιρινή ευδαιμονία του, ο νους του πάνει σκέψεις φιλοσοφικές και αναρωτιέται, κοιτώντας πώς δίνουν τα αστέρια τη θέση τους στα φώτα της μικρής πολιτείας: «Ποιο να είναι τάχα το σημείο εκείνου όπου ο κόσμος του ανθρώπου, ακολουθώντας σήμερα τον δικό του δρόμο, μοιάζει να χωρίζεται από τον κόσμο του Θεού και πού μπορεί να βγάξει τελικά ένας τέτοιος δρόμος;». Ωσπου μια μέρα, πέφτοντας στη θάλασσα ο άνθρωπός μας, νιώθει πως «ανάμεσα στο νερό και στο δέρμα του παρεμβάλλεται μια αίσθηση ξένη, σαν να έχανε την άμεση επαφή, την ταύτιση με το υγρό στοιχείο με το οποίο άλλοτε γινόταν ένα με το πρώτο ανάσθαρο αντίσωμα». Τις επόμενες ημέρες παρατηρεί μια κόπωση, μια ανημπόρια ή αδιαθεσία ακαθόριστη, τα πόδια του δεν τον βαστούν όπως άλλοτε. Προσευκτικά νιώθει μια δυσκολία να κάνει απλές κινήσεις, χάνει την όρεξη του, νιώθει υψηλό πυρετό, ξυπνά σε οσεντόνια εφιαλτικά μουσκέμενα από τον ιδρώτα και συνειδητοποιεί ότι βρίσκεται στο πέρασμα από την υγεία στην αρρώστια.

Το χρονικό μιας ασθένειας

Ο ανώνυμος ασθενής της ιστορίας μας δεν είναι άλλος από τον Ζήσιμο Λορεντζάτο, που τον Αύγουστο του 1981, ενώ παραθερίζει στην Κεφαλονιά, αρρωσταίνει και επιστρέφει αεροπορικά στην Αθήνα. Η διάγνωση της ασθένειας είναι ιογενής πνευμονία και θα νοσηλευτεί για μια εβδομάδα στο νοσοκομείο «Σωτηρία». Μετά την ανάρρωσή του κατέγραψε το χρονικό της ασθένειάς του σε ένα αφήγημα που βρίσκεται μέχρι τώρα ανέκδοτο στο αρχείο του – το οποίο απόκειται στο Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ) – και εκδίδεται τώρα, σε μεταγραφή της Σοφίας Μπόρα, από το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (**MIET**) ως πρώτο κείμενο της νέας εκδοτικής σειράς «Αρχαιοθήκη».

Για τον αναγνώστη του Λορεντζάτου το αφήγημα αποτελεί έκπληξη, μια και ο συγγραφέας, γνωστός ως ποιητής, δοκιμογράφος και μεταφραστής, δεν καταπάτησε με την πεζογραφία. Εκπληξη αποτελεί το γεγονός και για τον Σταύρο Σουμπουλάκη, φίλο του Λορεντζάτου και συντάκτη των σημειώσεων

Ο Ζήσιμος Λορεντζάτος

και του υστερόγραφου της έκδοσης, που διαδραματίζει μικρό ρόλο στην εξιστόρηση του χρονικού της ασθένειας, ο οποίος γνώριζε μεν την ύπαρξη του αφηγήματος αυτού, είχε ακούσει τον Λορεντζάτο να του το διαβάζει, αλλά είχε μάθει από τον ίδιο αργότερα πως το κείμενο το είχε σκίσει, λέγοντας «δεν είναι δουλειά μου αυτή», η πεζογραφία, και ότι «ο καθένας πρέπει να κάνει τη δουλειά του».

Το κείμενο, χωρίς σαφείς ονομαστικές και χρονολογικές αναφορές, αναφέρεται αόριστα στο χρονικό της ασθένειας ενός ανθρώπου, ο οποίος σαφώς ταυτίζεται με τον συγγραφέα του για τους γνώστες της βιογραφίας του Λορεντζάτου. Παραμένει ημιτελής, σταματώντας στις πρώτες ημέρες της νοσηλείας του ασθενούς στο νοσοκομείο, ωστόσο είναι εξαντλητικά δουλεμένο, όπως φαίνεται και από τις ιδιόχειρες διορθώσεις στο χειρόγραφο – εικόνα του οποίου αναπαράγεται στον τόμο –, μαρτυρώντας μια αμφιθυ-

μική στάση του Λορεντζάτου απέναντι σε αυτή την αφηγηματική του απόπειρα. Παρότι ο Λορεντζάτος ποτέ δεν δημοσίευσε αυτό το προσωπικό κείμενο, φράσεις, χωρία και περιστατικά από αυτό το χρονικό θα μεταφερθούν αργότερα στο βιβλίο του *Στου τιμονιού το αυλάκι* (1983).

Λόγος ενδοσκοπικός

Αν τα «Ευτυχήματα της αρρωστίας» (1988) του Εμμανουήλ Ροΐδη είναι ίσως το πιο σπαρταριστό ελληνικό αφήγημα για τα πλεονεκτήματα του ασθενείν, η ανολοκλήρωτη «Ιογενής πνευμονία» του Λορεντζάτου θα διακινδυνεύουμε να πούμε ότι είναι η πιο φιλοσοφική ελληνική αφήγηση της ασθένειας εν τη γενέσει της.

Ο γνώριμος λόγος του δοκιμογράφου Λορεντζάτου, ο καλλιπής, οξυδερκής, βαθύς και εναργής, παραπέμποντας σε διαβάσματα από τον Όμηρο και τη Βίβλο ως τον Δάντη και τον Καβάφη, είναι απολαυστικά γλαφυρός και αφο-

πλιστικά ενδοσκοπικός. Μέσα στην περιπέτειά του ο ασθενής παραμένει ένας παρατηρητικός στοχαστής. «Μέσα σε μια αδικαιολόγητη αιουραία, κυβερνημένοι από το νόμο της αδράνειας, δεν προσέχομε εκεί που παίζομε στην ακρογιαλιά το πανέμορφο μαρμαρένο κεφάλι της υγείας – όπως τον οραματίστηκε ο Σκόπας – μισό σκεπασμένο από τους άμμους, απαραίτητο –στη μυθολογία των αρχαίων μία προσωποποίηση χωρίς κανένα ιδιαίτερο μύθο και ανακατωμένη μαζί με όλους τους άλλους στην ακολουθία του Ασκληπιού», γράφει για την υγεία που τον απασχολεί εδώ. «Έτσι την μπερδεύουμε ολόκληρα και τη χάνουμε ανάμεσα στους άλλους. Πώς να το προσέξεις ένα μαρμαρένο κεφάλι, πεσμένο χάρμο και μισοθαμμένο στους άμμους, από τον αγέρα που τους σπικώνει ολόενα στην ατέλειωτη αμμουδιά; Εσύ είσαι δοσμένος ολόψυχα στην ομορφιά που κοιτάξεις, τη φανερή, και θαρρείς αυτονόητη πάντα την κατοχή της».

Όσους απολαμβάνουν την περιδιάβαση στον λειμών των παικίων Λορεντζατικών στοχασμών στα χορταστικά *Collectanea* (2009), τούτος ο μικρός τόμος δεν θα τους απογοητεύσει. Παύει στο σύντομο αφήγημα ο συγγραφέας καταφέρει να χωρέσει, πέρα από την εξιστόρηση περί υγείας και ασθένειας, σκέψεις για τους γιατρούς και τη νοσοκομειακή γραφειοκρατία, για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνομαστε την πραγματικότητα, για τα αεροπορικά ταξίδια, για τη φιλία και την τρυφερότητα, για τη μοναχικότητα και την ελευθερία, για την πλεόραση, για τα ελληνικά εδέσματα και τη χαρακτηριστική σχέση τους με την πνευματική φυσιογνωμία του τόπου και για τα κοινά προβλήματα, τα οποία «σε όλα τα μέρη που δεν λίνονται, καθένας τα λίνει για λογαριασμό του».

ΖΗΣΙΜΟΣ ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟΣ Ιογενής πνευμονία

Εκδόσεις **MIET**, 2018, σελ. 88, τιμή 12 ευρώ

Διασώζοντας τη γραφή

Στη σειρά «Αρχαιοθήκη» του **MIET** πρόκειται να κυκλοφορήσουν ανέκδοτα λογοτεχνικά κείμενα, αλλά και μαρτυρίες, ημερολόγια και αλληλογραφία. Στόχος της σειράς είναι «να φέρει στο φως κείμενα άλλοτε κρυμμένα σε οικογενειακά αρχεία και άλλοτε προστά μόνο σε προέδρασμένους ερευνητές». Ετοιμάζεται η έκδοση δύο προσωπικών κειμένων του Παναγιώτη Νικόπουλου, ενός ημερολογίου από τον ελληνο-ιταλικό πόλεμο (1940-1941) και ενός ημερολογίου αιχμαλωσίας (1944-1945), μιας προσωπικής μαρτυρίας του γλύπτη Κλέαρχου Λουκόπουλου από το στρατόπεδο αριστέρων αιχμαλώτων της ΕΛ Ντάμα στην Αίγυπτο το 1945, καθώς και η έκδοση και άλλων αδημοσίευτων κειμένων από το αρχείο Λορεντζάτου και από τον αρχείο Αρη Αλεξάνδρου που απόκειται στο ΕΛΙΑ/MIET. Ηδη κυκλοφόρησε εκτός εμπορίου ένα τομίδιο με εννέα επιστολές του Αρη Αλεξάνδρου στην Αύρα Δρόσου (*Γεια σου, Αύρακι*, **MIET** 2018) σε επιμέλεια της Λίζις Τσιριμώκου.